

บทบาทของวัดท้ายเกาะใหญ่ต่อวิถีชีวิตชุมชนไทย-มอญ บ้านท้ายเกาะใหญ่
ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

THE ROLE OF WAT THAI KOH YAI TOWARDS THE COMMUNITY LIFESTYLE OF
THAI-MON BAN THAI KOH YAI IN AMPHOE SAMKOK, PATHUMTHANI PROVINCE*

ว่าที่ร้อยตรีชนาคัลภ์กันยกร พันธุ์หว่าทันกร,
สุพิชชา ไตรวิชิษฐ์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Acting sub lt. Shanaclunkanyakon Punwatannakon,
Supitcha Tovivich

Faculty of Architecture, Silpakorn University, Thailand
E-mail: Thesisandresearch@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของวัดท้ายเกาะใหญ่ ต่อวิถีชีวิตชุมชนไทย-มอญ บ้านท้ายเกาะใหญ่ ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างวัดท้ายเกาะใหญ่ กับชุมชนไทย-มอญ บ้านท้ายเกาะใหญ่ ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปโดยมีแบบ สัมภาษณ์ 2 ชุด ประกอบไปด้วยชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ชาวบ้านและกรรมการวัด และชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ พระสงฆ์ โดยมีกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เลือก ประกอบไปด้วย (1) กลุ่มชาวบ้าน 4 คน (2) กลุ่มกรรมการวัด 3 คน (3) กลุ่มพระสงฆ์ 3 รูป (4) กลุ่มวัด 3 รูป

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของวัดท้ายเกาะใหญ่ต่อวิถีชีวิตชุมชนไทย-มอญ บ้านท้ายเกาะใหญ่ ยังมีความเชื่อมโยงและการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมอยู่โดยผ่านการทำกิจกรรม 1) ในส่วนของชาวบ้าน และกรรมการวัด เช่น การจัดการศาสนสมบัติของวัด(การดูแล บำรุงรักษาและซ่อมแซมอาคารภายในวัด) การช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด (งานสงกรานต์มอญ สรงน้ำพระแบบมอญ) และการทำกิจกรรมแทน พระสงฆ์ (การปฏิบัติงานศาสนพิธีต่างๆ) ล้วนแล้วสอดแทรกในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมมอญ 2) ในส่วน ของวัด เช่นเป็นสถานที่จัดงานเทศกาล เป็นศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม และเป็นที่พักผ่อนพิชักรรม ล้วนแล้ว ต้องใช้อาคารสถานที่ในการทำกิจกรรม 3) ในส่วนของพระสงฆ์ เช่น การอบรมทางจริยธรรม การเผยแพร่ ธรรมะ การพัฒนาจิตใจ การส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม 4) ในส่วนของการเข้าใช้พื้นที่และสถานที่ภายใน วัด โดยให้ความสำคัญกับศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ พระอุโบสถมาก จากรายการต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้รู้ว่ามีมรดกทางวัฒนธรรมมอญของวัดท้ายเกาะใหญ่และชุมชนบ้านท้ายเกาะใหญ่ยังมีความเชื่อมโยงอย่าง เหนียวแน่นตราบใดที่ยังมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่

คำสำคัญ: บทบาทของวัด; วิถีชีวิตชุมชน ไทย-มอญ

* ได้รับความเห็นชอบ: 12 พฤษภาคม 2564; แก้ไขบทความ: 5 มีนาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 30 เมษายน 2565

Abstract

This article aims to 1) To study the role of Wat Thai Koh Yai Towards the Thai-Mon community way of life Thai Koh Yai House In Sam Khok District Pathumthani Province 2) To study the link between Wat Thai Koh Yai and Thai-Mon communities Thai Koh Yai House In order to preserve and restore the cultural heritage to be continued, there were two interviews, the first set of interviews with villagers and temple committees, and the second set of interviews with monks. The selected sample population consisted of (1) a group of 4 villagers. (2) a group of 3 temple directors (3) a group of 3 monks (4) a group of 3 temples

The results of the research were as follows: The role of Wat Thai Koh Yai in the Thai-Mon community way of life Thai Koh Yai House. There is still a connection and the conservation and restoration of cultural heritage through activities. 1) On the part of the villagers and the temple committee Such as temple treasures management (care Maintenance and repair of buildings inside the temple), assisting in various activities within the temple (Songkran Festival, Mon Monk bathing) and doing activities for monks (performing various ceremonies) are all inserted in the conservation of Mon culture heritage 2) in the temple part, for example, as a festival venue. It is an arts, culture center and a place to perform rituals. They all have to use the building to do activities. 3) In the part of the monks, such as ethical training. Dharma propagation Mental development Promoting and preserving arts and culture With emphasis on The sermon hall, the temple prayer hall, from the various programs mentioned above, makes it known that the Mon cultural heritage of Wat Thai Koh Yai and Ban Tai Koh Yai community remains strong and well-connected as long as there are Buddhist activities.

Keywords: The role of The Temples, The Community Lifestyle, Thai-mon

บทนำ

วัดท้ายเกาะใหญ่หรือชื่อภาษามอญว่า เกียแวงซาม มีบทบาทสำคัญต่อชุมชนบ้านท้ายเกาะใหญ่ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เป็นศูนย์กลางทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้าน(บ้านท้ายเกาะใหญ่) อย่างเห็นได้ชัดจากการศึกษาประวัติศาสตร์ของวัดท้ายเกาะใหญ่(เกียแวงซาม) กับชาวบ้าน(บ้านท้ายเกาะใหญ่) พบว่า มีความเชื่อมโยงมาตั้งแต่อยู่ในประเทศพม่า ชาวมอญที่หนีอพยพมาจากเมือง เมืองเยและ เมืองเมาะตะมะ เมือง

เกาะลพบุรี ในประเทศพม่า เกียวแขวงชาม เป็นภาษามอญ แปลว่า วังจระเข้ ชาวมอญที่หนีได้อพยพหลบภัยมาพึ่งพระโพธิสมภารในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา ปีพ.ศ. 2202-2206 โดยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงโปรดเกล้าพระราชทานให้ครอบครัวชาวมอญไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่สามโคก ปลายเขตแดนติดต่อกรุงศรีอยุธยา และชาวมอญ ได้รวมกลุ่มก่อตั้งหมู่บ้านแขวงชามและได้ก่อสร้างวัด(เกียวแขวงชาม) ขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมทางพระพุทธศาสนาประจำหมู่บ้าน ด้านวิถีชีวิตของชาวบ้าน(บ้านท้ายเกาะใหญ่) ดำเนินชีวิตอยู่บนหลักพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยมีพระสงฆ์ ของวัดท้ายเกาะใหญ่เป็นผู้สั่งสอนเทศนาให้ชาวบ้านยึดหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อนำมาปรับใช้กับการดำรงชีวิต พร้อมทั้งในการดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

วัดท้ายเกาะใหญ่ (เกียวแขวงชาม)

วัดท้ายเกาะใหญ่หรือชื่อภาษามอญว่า เกียวแขวงชาม ซึ่งเป็นภาษามอญ แปลว่า วังจระเข้ วัดที่ชาวมอญจากเมืองเยและ เมืองเกาะตะมะ เมืองเกาะลพบุรี ได้อพยพหลบภัยมาพึ่งพระโพธิสมภารในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา ตามที่ปรากฏในพงศาวดาร ปีพ.ศ. 2202-2206 โดยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงโปรดเกล้าพระราชทานให้ครอบครัวชาวรามัญไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่สามโคก ปลายเขตแดนติดต่อกรุงศรีอยุธยา และชาวรามัญ ได้รวมกลุ่มก่อตั้งหมู่บ้านแขวงชามและได้ก่อสร้างวัดท้ายเกาะใหญ่(เกียวแขวงชาม)เป็นศูนย์รวมทางพระพุทธศาสนาประจำหมู่บ้านในปี พ.ศ.2365 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ.2494 และได้สร้างเจดีย์ชะเวตกาองไว้ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อสักการบูชา และต่อมาในปี พ.ศ. 2482 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดท้ายเกาะใหญ่ สำหรับวัดท้ายเกาะใหญ่ในอดีตสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เสด็จประพาสต้นมาพักแรม ที่ศาลาริมฝั่งแม่น้ำหน้าวัดหนึ่งคืนเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม ร.ศ. 125 ทางวัดท้ายเกาะ และกรรมการเมืองได้จัดการต้อนรับอย่างสมพระเกียรติ (วศินา จันทศิริ, 2549) วัดท้ายเกาะใหญ่ (เกียวแขวงชาม) นอกจากจะเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านแล้ว พระสงฆ์ที่วัดนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำชุมชนและอบรมสั่งสอนเยาวชนให้เข้ามาบวชเรียนศึกษาพระธรรมวินัย การนับถือพุทธศาสนาของคนมอญค่อนข้างเคร่งครัดและมีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดกิเลส และเพื่อนิพพาน เจ้าอาวาสวัดท้ายเกาะใหญ่ องค์ที่ 12 (ปัจจุบัน พ.ศ.2558-2564) ชื่อพระครูปลัดประมวล จารุณโณ(คนมอญบ้านบางเตย) ต.บางเตย อ.สามโคก จ.ปทุมธานี วัดท้ายเกาะใหญ่แบ่งเขตพื้นที่ภายในออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ (แสวง อุดมศรี, 2533)

1) เขตพุทธาวาส

เป็นพื้นที่สำหรับพระสงฆ์ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นเสมือนสัญลักษณ์แห่งสถานที่ประทับขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประกอบด้วยสถาปัตยกรรมหลักสำคัญๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธองค์และพิธีกรรมต่างๆ คือ 1) พระอุโบสถ 2) ศาลาการเปรียญ 3)เจดีย์มอญ 4) หอระฆัง 5) หอสวดมนต์ เป็นต้น

2) เขตสังฆาวาส

หมายถึงขอบเขตบริเวณพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัด ที่กำหนดไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับพิธีการใดทางศาสนา อันได้แก่ 1) กุฏิ 2) กัปปียุกุฏ 3) หอฉัน 4) วัจจกุฏิ 5) ห้องสรงน้ำ 6) ศาลาท่าน้ำ เป็นต้น

3) เขตธรณีสงฆ์

หมายถึงเขตพื้นที่ในพระอารามที่วัดกำหนดพื้นที่บางส่วนที่หลีกเลี่ยงจากการจัด ให้เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณณะประโยชน์ในลักษณะ ต่างๆของวัด เช่น ใช้เป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อสร้างความร่มรื่นให้วัด หรือใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารอื่นๆเช่น สร้างเมรุสำหรับฌาปนกิจศพชุมชน เป็นต้น

รูปภาพที่ 1 แสดงรายละเอียดพื้นที่ภายในวัดท้ายเกาะใหญ่

บ้านท้ายเกาะใหญ่ (กวานแวงชาม)

แวงชาม หรือแห่งจาม มาจากภาษามอญว่า แปลว่า “วังจระเข้” หมายถึงหมู่บ้านย่านที่แม่น้ำลำคลองมีจระเข้ชุกชุม (เช่นเดียวกับบ้านวังกะ หรือบ้านแห่งกะ ที่สังขละบุรี ซึ่งแปลว่า บ้านที่มีปลาชุกชุม) คนมอญหมู่บ้านนี้อพยพมาจาก “กวานแห่งจาม” หรือบ้านวังจระเข้บนเกาะสะมาง (Balu Island) แขวงเมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ ประเทศเมียนมา เกาะแห่งนี้เป็นเกาะขนาดใหญ่ (กว่าสิงคโปร์) บนปากแม่น้ำ 5 สายบรรจบกัน มอญเรียกว่า “ปอญจะลิ่ง” (ปัญจนที)ได้แก่ แม่น้ำเมาะตะมะ (Moatama) แม่น้ำซังโหล่น หรือสาละวิน (Thanlwin) แม่น้ำจ้าย่าจ๊ก (Kyaik)และแม่น้ำเตริน หรืออัตรัน (Attran) และ เดิงชามิ (Donsami) ดังจะพบว่า หมู่บ้านแห่งจามในเมืองมอญเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีวัดแห่งจามเป็นวัดประจำหมู่บ้าน ผู้คนทำเกษตรกรรมพืชผลอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากเป็นดินดอนปากแม่น้ำ

บ้านมอญแวงชาม หรือแห่งจาม หรือที่เรียกกันในภาษาไทยว่า บ้านท้ายเกาะใหญ่ตั้งอยู่ในเขตตำบลท้ายเกาะ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี เป็นบ้านมอญที่อยู่เหนือสุดของสามโคก อยู่ทางฝั่งตะวันตกของลำ

น้ำเจ้าพระยา บ้านเรือนเรียงรายอยู่ตั้งแต่ท้ายเกาะใหญ่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา มีวัดท้ายเกาะใหญ่เป็นศูนย์กลางทางพุทธศาสนาและมีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่งคือโรงเรียนวัดท้ายเกาะ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสามโคก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เคยเสด็จประพาสต้นและพักแรมที่ศาลาริมน้ำ หน้าวัดหนึ่งคืน ทางวัดท้ายเกาะและกรรมการเมืองได้จัดการต้อนรับอย่างสมพระเกียรติ (นิตยา กนกมงคล, 2548)

บ้านเรือนมอญ (บ้านท้ายเกาะใหญ่) นิยมปลูกเรือนใกล้กับแม่น้ำ เพราะในอดีตนิยมใช้การสัญจรทางน้ำเป็นหลัก ชาวบ้านในพื้นที่ บ้านท้ายเกาะใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมในบางส่วน แต่ส่วนใหญ่จะทำการค้าขายทางเรือ และมีการปลูกเรือนที่หันหน้าไปด้านทิศตะวันออกซึ่งเป็นทิศทางของแม่น้ำเจ้าพระยา เลียบไปตามลำน้ำ ซึ่งพบว่ามีความหนาแน่น ซึ่งบ้านที่พบในบริเวณนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเรือนใต้ถุนสูงเพื่อป้องกันน้ำท่วม

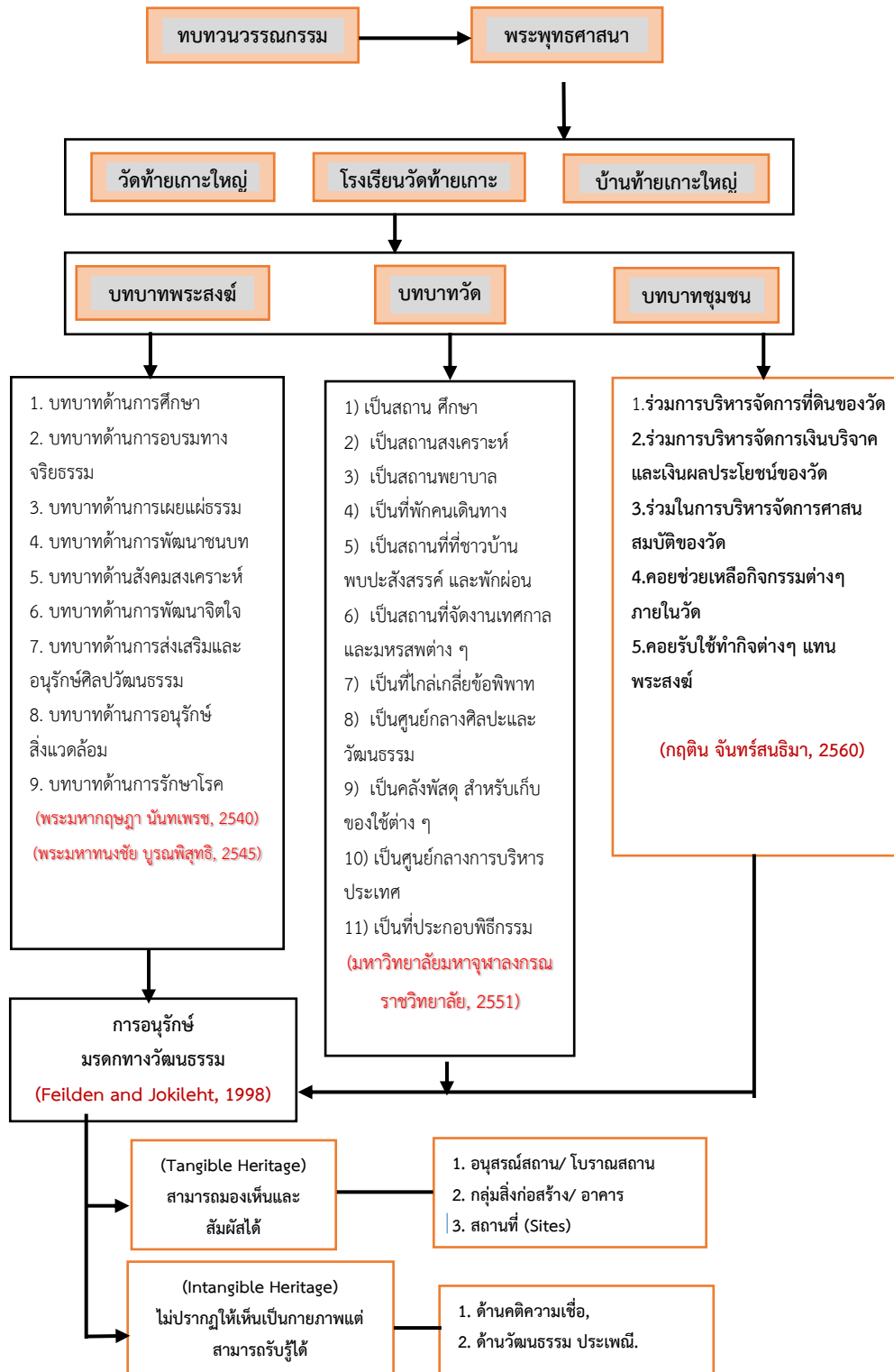
รูปภาพที่ 2 พื้นที่วัด ชุมชนบ้านท้ายเกาะใหญ่ และโรงเรียน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงประสงค์ศึกษาบทบาทของวัดท้ายเกาะใหญ่ต่อวิถีชีวิตชุมชนไทย-มอญบ้านท้ายเกาะใหญ่ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี เชื่อมโยงระหว่างวัดท้ายเกาะใหญ่กับชุมชนไทย-มอญบ้านท้ายเกาะใหญ่ในการอนุรักษ์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของวัดท้ายเกาะใหญ่ต่อวิถีชีวิตชุมชนไทย-มอญบ้านท้ายเกาะใหญ่ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างวัดท้ายเกาะใหญ่กับชุมชนไทย-มอญบ้านท้ายเกาะใหญ่ในการอนุรักษ์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินโครงการอาศัยขั้นตอนการศึกษาวิจัย โดยการการศึกษาข้อมูลทางเอกสารทั้งข้อมูลปฐมภูมิ Primary Data และข้อมูลทุติยภูมิ Secondary Data จากนั้นออกสำรวจภาคสนามควบคู่ไปกับการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกับการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ก่อนนำมาสู่กระบวนการวิเคราะห์ สรุปและเสนอแนะในที่สุด ตามรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนและวิธีการรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร 1.2 ข้อมูลจากการสำรวจทางกายภาพของพื้นที่ 1.3 ข้อมูลจากการเก็บและหาข้อมูลเชิงลึก ประกอบไปด้วยเครื่องมือ 3 รูปแบบด้วยกันโดยนำมาสรุปเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐาน ประกอบไปด้วย 1.การสัมภาษณ์ Interview 2.การสังเกต Observation 3.การสนทนากลุ่ม Focus Group Discussion

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 สร้างแบบสัมภาษณ์

โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นและได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เลือก ประกอบไปด้วย (1) กลุ่มชาวบ้าน 4 คน (2) กลุ่มกรรมการวัด 3 คน (3) กลุ่มพระสงฆ์ 3 รูป (4)กลุ่มวัด 3 รูป (โดยสัมภาษณ์ผ่านทางพระสงฆ์ชุดเดิมในกลุ่มที่ 3)

2.2 การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์

โดยการนำแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 ไปวิเคราะห์ตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีของ (กฤตินิ จันทร์สนธิมา, 2557) ในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทของชาวบ้านกับบทบาทของกรรมการวัด และแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 มี 2 ส่วน โดยในส่วนแรกนำไปวิเคราะห์ตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีของ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551) ในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทของวัด กับส่วนที่สอง นำไปวิเคราะห์ตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีของ (พระมหากษัตริย์ นันทเพรช, 2540) และ(พระมหาทนต์ชัย บุรณพิสุทธิ, 2545) ในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ ดังรูปภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. การวิเคราะห์ บทบาท (ชาวบ้าน วัด พระสงฆ์ และกรรมการวัด)

ในการวิเคราะห์บทบาทของชาวบ้าน วัด พระสงฆ์ และกรรมการวัด ได้ทำการวิเคราะห์ โดยรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 บทบาทของชาวบ้าน

กรอบความคิดเชิงทฤษฎีของ (กฤติน จันทร์สนธิมา)	TK A1	หมวด หมู่	TK A2	หมวด หมู่	TK A3	หมวด หมู่	TK A4	หมวด หมู่	ผล คะแนน รายชื่อ
1.ร่วมการบริหารจัดการที่ดินของวัด		ก 2		ก2		ก2		ก2	0
2.ร่วมการบริหารจัดการเงินบริจาค	✓	ข	✓	ข		ก2		ก2	2
3.ร่วมจัดการศาสนสมบัติของวัด	✓	ข	✓	ข	✓	ข	✓	ข	4
4.ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด	✓	ค	✓	ค	✓	ค	✓	ค	4
5.ทำกิจกรรมต่างๆ แทนพระสงฆ์	✓	ข	✓	ข	✓	ข	✓	ข	4
ผลคะแนนรายบุคคล	4		4		3		3		
หมวดหมู่									
ก	ไม่มีบทบาทหน้าที่แล้วโดยที่.....								
ก 1	ไม่มีบทบาทหน้าที่และไม่ได้รับว่ามีใครรับหน้าที่นั้นไป								
ก 2	ไม่ได้มีบทบาทหน้าที่แต่มีระบุว่า เป็นองค์กรส่วนกลาง องค์กรของรัฐเป็นผู้บริหารจัดการ								
ข	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ								
ค	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ								

ตารางที่ 1 บทบาทชาวบ้านและหมวดหมู่ความเป็นไทยมอญและไทยพุทธ

จากตารางที่ 1 สรุปบทบาทของชาวบ้าน(TK-A1, TK-A2, TK-A3, TK-A4) วัดท้ายเกาะใหญ่ได้ข้อค้นพบจากเดิมว่า ในข้อ 1 ร่วมการบริหารจัดการที่ดินของวัด ส่วนใหญ่มองว่าเป็นหน้าที่ของทางวัด พระสงฆ์ กรรมการวัด เจ้าอาวาส มากกว่า ซึ่งในอดีตพระมอญกับชาวบ้านเกื้อกูลและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาตลอด ซึ่งอยู่ในหมวด(ก2) ทั้งหมด(สัมภาษณ์ ทองคำ พลอยแมง, 2562) ในส่วนข้อ 2 ร่วมการบริหารจัดการเงินบริจาค โดยจะนำเงินบริจาคไปปฏิสังขรณ์วัดในด้านต่างๆ และใช้จ่าย ค่าสาธารณูปโภค ค่าขยะโดยมีคติความเชื่อที่ว่าเป็นการอนุรักษ์และทำนุบำรุงศาสนาและเพื่อความอยู่รอดและสืบสานศาสนาพุทธโดยเป็นคำตอบของTK-1,2(สัมภาษณ์ อุษา บัตนิล, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวด(ข) ส่วนTK-3.4 ตอบว่าเป็นหน้าที่ของกรรมการวัดซึ่งอยู่ในหมวด(ก2)ทั้งหมด ในส่วนข้อที่ 3 ร่วมจัดการศาสนสมบัติของวัด โดยเน้นการบูรณปฏิสังขรณ์โบสถ์ วิหาร กุฏิพระดูแลความสะอาดพื้นที่ในอาคารและนอก เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ของชาติชุมชนและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งอยู่ในหมวด(ข)ทั้งหมด(สัมภาษณ์ ณรงค์ เตมีศิลป์, 2562) ในส่วนข้อที่ 4 ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆภายในวัด จุดประสงค์หลักคืองานสงกรานต์ แห่หงส์ ฆ้องตะขาบ การทอดผ้าป่าโดยจะสอดแทรกคติความเชื่อ ประเพณีของไทยมอญเข้าไปมากทำให้ชาวบ้านที่นี้ยังคงซึมซับถึงวิถีชีวิต ประเพณีมอญยังคงอยู่เช่นการแต่งกาย การทำอาหารมาวัด(สัมภาษณ์ อภิชาติ สุวรรณทรัพย์, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวด(ค)ทั้งหมด ในส่วนข้อที่ 5 ทำกิจกรรมต่างๆ แทนพระสงฆ์ การดูแลภัตตาหารและน้ำปานะ การจัดเตรียมอาหารให้พระสงฆ์ ทำความสะอาดกุฏิพระ หอสวดมนต์ การเตรียมการก่อนปฏิบัติงานศาสนพิธี ซึ่งอยู่ในหมวด(ข)ทั้งหมด

3.2 บทบาทของวัด (สัมภาษณ์พระสงฆ์)

กรอบความคิดเชิงทฤษฎีของ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	TK	หมวด	TK	หมวด	TK	หมวด	ผลคะแนน รายชื่อ
	B1	หมู่	B2	หมู่	B3	หมู่	
1. เป็นสถานศึกษา	✓	ค		ก 1		ก 1	1
2. เป็นสถานสงเคราะห์			ก1		ก 1	ก 1	0
3. เป็นสถานพยาบาล			ก 2		ก 2	ก 2	0
4. เป็นที่พักคนเดินทาง	✓	ข		ก 1		ก 1	1
5. เป็นสถานที่พบปะสังสรรค์	✓	ค		ก 1		ก 1	1
6. เป็นสถานที่จัดงานเทศกาล	✓	ค	✓	ค	✓	ค	3
7. เป็นที่ไกลเกลี่ยข้อพิพาท			ก 1		ก 2	ก 2	0
8. เป็นศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม	✓	ค	✓	ค	✓	ค	3
9. เป็นคลังพัสดุเก็บของใช้ต่าง ๆ			ก 1		ก 1	ก 1	0
10. เป็นศูนย์กลางการบริหารประเทศ			ก1		ก 1	ก 1	0
11. เป็นที่ประกอบพิธีกรรม	✓	ค	✓	ค	✓	ค	3
ผลคะแนนรายบุคคล	6		3		3		
หมวดหมู่							
ก	ไม่มีบทบาทหน้าที่แล้วโดยที่.....						
ก 1	ไม่มีบทบาทหน้าที่และไม่ได้รับว่ามีใครรับหน้าที่นั้นไป						
ก 2	ไม่ได้มีบทบาทหน้าที่แต่มีระบุว่า เป็นองค์กรส่วนกลาง องค์กรของรัฐเป็นผู้บริหารจัดการ						
ข	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ						
ค	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ						

ตารางที่ 2 บทบาทของวัดและหมวดหมู่ความเป็นไทยมอญและไทยพุทธ

จากตารางที่ 2 สรุปบทบาทของวัด(TK-B1, TK-B2, TK-B3) วัดท้ายเกาะใหญ่จากเดิม จากข้อค้นพบในข้อ 1 เป็นสถานศึกษา TK-B1 บอกว่าวัดยังเป็นที่สอนภาษามอญช่วงวันพระโดยสอนเน้นการพูดและอ่านมากกว่าการเขียน(สอนโดยมีคหยาภักดิ์ คนมอญบ้านท้ายเกาะใหญ่)ซึ่งเป็นประเพณีมอญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน(สัมภาษณ์ พระครูปลัดประมวล จารุวรรณโน, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ค) ส่วนTK-B2 ไม่ได้ตอบอยู่ในหมวดหมู่(ก1) และTK-B3 บอกว่าเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ก2) ในส่วนข้อ 2 เป็นสถานสงเคราะห์ ทั้ง(TK-B1, TK-B2, TK-B3) ไม่ได้ตอบอะไรซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ก1) ในข้อที่ 3 เป็นสถานพยาบาล TK-B1,B2,B3 กล่าวว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ก2) ในข้อที่ 4 เป็นที่พักคนเดินทาง TK-B1บอกว่าเป็นที่พักชาวบ้านต่างถิ่นมารวมงานที่วัดเช่นงานบวช งานศพ งานสงกรานต์ ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ข) ส่วนTKB2,B3 ไม่ได้พูดถึงซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ก1) ในข้อที่ 5 เป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ TK-B1,B2,B3 ไม่ได้พูดถึงอยู่ในหมวดหมู่(ก1) ในข้อที่ 6 เป็นสถานที่จัดงานเทศกาล ทั้งTK-B1,B2,B3 เน้นประเพณีสงกรานต์ การแห่หังส์ ธงตะขาบ(โหน๊ะ)เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและบูชาพระพุทธรูป การขึ้นปีใหม่ของชาวมอญด้วย(สัมภาษณ์ พระครูบาทอง อโศโก, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ค) ในข้อที่ 7 เป็นที่ไกลเกลี่ยข้อพิพาท TK-B1 ไม่ได้พูดถึงอยู่ในหมวดหมู่(ก1) ส่วนTK-B2,B3 กล่าวสอดคล้องกันว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ก2) ในข้อที่ 8 เป็นศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งTKB1,B2,B3 กล่าว

สอดคล้องกันในเรื่องมีพิพิธภัณฑน์ โบราณมอญ เจดีย์มอญ เพื่อสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมพร้อมทั้งระลึกถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์(สัมมาสัมพุทธเจ้า พระครูบาสุทธินันท์, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ค) ในข้อที่ 9 เป็น คลังพัสดุเก็บของใช้ต่างๆ ไม่ได้พูดถึงทั้งTK-B1,B2,B3 กล่าวสอดคล้องกันอยู่ในหมวดหมู่(ก1) ในข้อที่ 10 เป็น ศูนย์กลางการบริหารประเทศ TK-B1 ไม่ได้พูดถึงซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ก1) ส่วนTK-B2 ไม่ได้ตอบอะไรเช่นกันซึ่ง อยู่ในหมวดหมู่(ก1)และTK-B3 อยู่ในหมวดหมู่(ก1) ในข้อที่ 11 เป็นที่ประกอบพิธีกรรม ทั้งTK-B1,B2,B3 กล่าวถึง บังสุกุลอัฐิปูย่าตายาย งานบวช สรงน้ำพระมอญ แห่งหงส์ รัชตะขาบ งานศพซึ่งทั้งหมดเป็นการสืบสานประเพณี วัฒนธรรมมอญซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ค)ทั้งหมด

3.3 บทบาทของพระสงฆ์

กรอบความคิดเชิงกลยุทธ์ของ (พระมหากษัตริย์ นันทเพรช) และ (พระมหาทนงชัย บูรณพิสุทธิ)	TK	หมวด	TK	หมวด	TK	หมวด	ผลคะแนน รายชื่อ
	B1	หมู่	B2	หมู่	B3	หมู่	
1. บทบาทด้านการศึกษา	✓	ค		ก 1		ก 1	1
2. บทบาทด้านการอบรมทางจริยธรรม	✓	ข	✓	ข	✓	ข	3
3. บทบาทด้านการเผยแผ่ธรรม	✓	ข	✓	ข	✓	ข	3
4. บทบาทด้านการพัฒนาชนบท		ก 2		ก 2		ก 2	0
5. บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์	✓	ข	✓	ข		ก 1	2
6. บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ	✓	ข	✓	ข	✓	ข	3
7. บทบาทด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	✓	ค	✓	ค	✓	ค	3
8. บทบาทด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม		ก 1		ก 1		ก 1	0
9. บทบาทด้านการรักษาโรค		ก 2		ก 2		ก 2	0
ผลคะแนนรายบุคคล		6		5		4	
หมวดหมู่							
ก	ไม่มีบทบาทหน้าที่แล้วโดยที่.....						
ก 1	ไม่มีบทบาทหน้าที่และไม่ได้ระบุว่าใครรับหน้าที่นั้นไป						
ก 2	ไม่ได้มีบทบาทหน้าที่แต่ระบุว่า เป็นองค์กรส่วนกลาง องค์กรของรัฐเป็นผู้บริหารจัดการ						
ข	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ						
ค	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ						

ตารางที่ 3 บทบาทของพระสงฆ์และหมวดหมู่ความเป็นไทยมอญและไทยพุทธ

จากตารางที่ 3 สรุปบทบาทของพระสงฆ์(TK-B1, TK-B2, TK-B3) วัดทำยมะใหญ่จากเดิม ในข้อ 1 บทบาทด้านการศึกษา TK-B1 บอกว่ามีศึกษานักธรรม บาลีและภาษามอญ(ไม่มากนัก) ทำนุบำรุง พระพุทธศาสนาและภาษามอญ(ไม่มากนัก) ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ค) ส่วน TK-B2,B3 ไม่ได้พูดถึงซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ก1)ในส่วนข้อ 2 บทบาทด้านการอบรมทางจริยธรรม TK-B1 เน้นให้ให้ชาวบ้านถือศีล 5,8 เพื่อระงับโทษทาง ภายและวาจา อันเป็นกิเลส ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ข) ส่วนTK-B2 เน้นการถือศีล 227 ข้อ สำหรับพระเป็นสิกขาบท ในพระปาฏิโมกข์ ข้อห้ามของพระ อยู่ในหมวดหมู่(ข) และ TK-B3 เน้นอบรมชาวบ้านถือศีล 5 ซึ่งเป็นหลักใน

การประพฤติปฏิบัติของพุทธบริษัทซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ข)เช่นกัน ในข้อที่ 3 บทบาทด้านการเผยแผ่ธรรม TK-B1 บอกว่าการเทศน์ แสดงธรรม ปาฐกถาธรรมเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ข) ส่วนTK-B2 เน้นการเทศนา การทำวัตรสวดมนต์เน้นกุศลพิธีมาแต่ครั้งพุทธกาล อยู่ในหมวดหมู่(ข) และTK-B3 เน้นการเทศนา ทำวัตรสวดมนต์เข้าเย็น เป็นความเคารพบูชาพระรัตนตรัยอยู่ในหมวดหมู่(ข)เช่นเดียวกัน ในข้อที่ 4 บทบาทด้านการพัฒนาชนบท TK-B1 บอกว่ากระทรวงมหาดไทยเป็นผู้จัดการซึ่งอยู่ในหมวด(ก2) และTK-B2,B3 บอกเป็นหน่วยงานของรัฐซึ่งก็อยู่ในหมวดหมู่(ก2)เช่นเดียวกัน ในข้อที่ 5 บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ TKB1 มอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนเพื่อตอบแทนชาวบ้าน และเป็นนโยบายของทางวัดซึ่งอยู่ในหมวด (ข) และTK-B2 มอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียน โดยเน้นนโยบายการปกครองคณะสงฆ์ข้อ 6 ซึ่งอยู่ใน หมวดหมู่(ข) ส่วนTK-B3 ไม่ได้พูดถึง ซึ่งอยู่ในหมวด(ก1) ในข้อที่ 6 บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ TK-B1 เน้นนั่งสมาธิ เจริญวิปัสสนา เพื่อให้พ้นทุกข์ เข้าถึงมรรค ผล นิพพานซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ข) ส่วนTK-B2 เน้นวิปัสสนา กรรมฐานสำหรับพระซึ่ง เป็นการปลดเปลื้องกิเลสหรือความทุกข์ต่างๆ อยู่ในหมวดหมู่(ข) และTK-B3 เน้น วิปัสสนากรรมฐานเพื่อช่วยบรรเทา และบำบัดโรคทางใจต่างๆ ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ข) ในข้อที่ 7 บทบาทด้าน อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ทั้งTKB1,B2,B3 กล่าวถึงการสงวนรักษาโบราณมอญ เจดีย์มอญการปฏิสังขรณ์เจดีย์ มอญ อาคารต่างๆเพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมไว้ รวมถึงเพื่อบูชาและระลึกถึงพระพุทธเจ้า ซึ่งอยู่ ในหมวดหมู่(ค)ในข้อที่ 8 บทบาทด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งTK-B1,B2,B3 ไม่ได้พูดถึง ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ก1) ในข้อที่ 9 บทบาทด้านการรักษาโรค ทั้งTK-B1,B2,B3 บอกเป็นหน้าที่ของโรงพยาบาล หมอ หน่วยงาน ของรัฐซึ่งอยู่ในหมวดหมู่(ก2)

3.4 บทบาทของกรรมการวัด

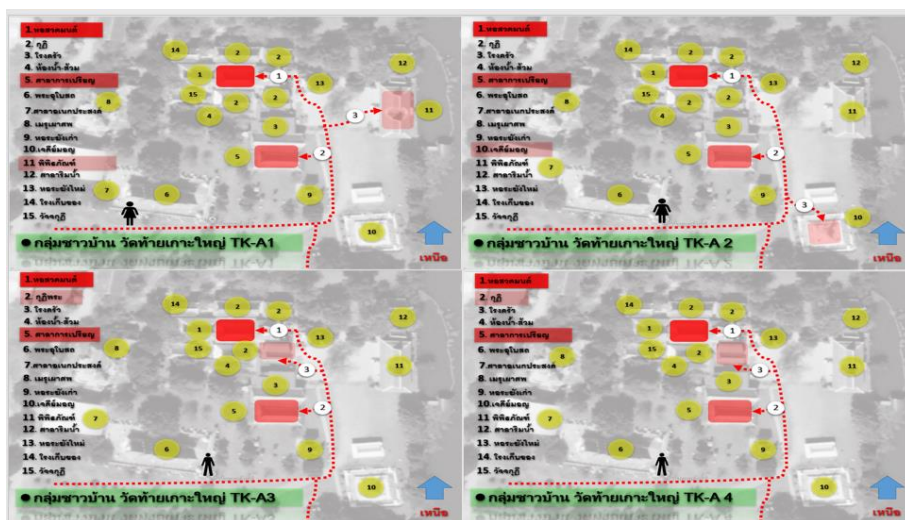
กรอบความคิดเชิงทฤษฎีของ (กฤติน จันทร์สนธิมา)	TK C1	หมวด หมู่	TK C2	หมวด หมู่	TK C3	หมวด หมู่	ผลคะแนน รายชื่อ
1.ร่วมการบริหารจัดการที่ดินของวัด		ก 2	✓	ข		ก2	1
2.ร่วมการบริหารจัดการเงินบริจาค		ก 1	✓	ข		ก1	1
3.ร่วมจัดการศาสนสมบัติของวัด	✓	ข	✓	ข	✓	ข	3
4.ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด	✓	ค	✓	ค	✓	ค	3
5.ทำกิจกรรมต่างๆ แทนพระสงฆ์	✓	ข	✓	ข	✓	ข	3
ผลคะแนนรายบุคคล	3		5		3		
หมวดหมู่							
ก	ไม่มีบทบาทหน้าที่แล้วโดยที่.....						
ก 1	ไม่มีบทบาทหน้าที่และไม่ได้ระบุว่าใครรับหน้าที่นั้นไป						
ก 2	ไม่ได้มีบทบาทหน้าที่แต่มีระบุว่า เป็นองค์กรส่วนกลาง องค์กรของรัฐเป็นผู้บริหารจัดการ						
ข	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ						
ค	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ						

ตารางที่ 4 บทบาทของกรรมการวัดและหมวดหมู่ความเป็นไทยมอญและไทยพุทธ

จากตารางที่ 4 สรุปบทบาทของกรรมการวัด(TK-C1, TK-C2, TK-C3) ของวัดท้ายเกาะใหญ่ได้ข้อค้นพบจากเดิมว่า ในข้อ 1 ร่วมการบริหารจัดการที่ดินของวัด TK-C1 ได้กล่าวว่าเป็นหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนา ส่วนTK-C2 ให้เหตุผลว่าเพื่อให้การดำเนินงานมีความเรียบร้อย ซึ่งงานกิจของสงฆ์มากอยู่แล้วเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระ สุตท้ายTK-C3 มองว่าเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ซึ่งทั้งหมดอยู่ในหมวดหมู่(ก2),(ข),(ก2) ตามลำดับทั้งหมด ในส่วนข้อ 2 ร่วมการบริหารจัดการเงินบริจาค TK-C1 ไม่ได้กล่าวถึง ส่วนTK-C2 ให้เหตุผลว่าเพื่อประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพในการหารายได้เพื่อบูรณะวัด ส่วนTK-C3 ไม่ได้พูดถึงซึ่งทั้งหมดอยู่ในหมวดหมู่(ก1),(ข),(ก1) ตามลำดับทั้งหมด ในส่วนข้อที่ 3 ร่วมจัดการศาสนสมบัติของวัด TK-C1 ได้กล่าวว่าเป็นการทำนุบำรุงอาคารสิ่งปลูกสร้าง ตามแนวทางการอนุรักษ์ คงคุณค่ามรดกชาติ(สัมภาษณ์ พยอม สุวรรณทรัพย์, 2562) ส่วนTK-C2 ให้เหตุผลว่าซ่อมแซมอาคารและสิ่งปลูกสร้าง สืบสานศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป และTK-C3 มองว่าเพื่อซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรม เป็นการต่อยอดศิลปวัฒนธรรม ซึ่งทั้งหมดอยู่ในหมวดหมู่(ข),(ข),(ข)ตามลำดับทั้งหมด ในข้อที่ 4 ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด เน้นงานประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น สงกรานต์ มีการแห่ธงสังตะขาบ วัฒนธรรมมอญ ส่วนTK-C2 ให้เหตุผล ด้านจัดงานตามเทศกาลของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีชาวไทยมอญ(สัมภาษณ์ ฉลวย พวงกาหลง, 2562) และTK-C3 มองด้านงานรักษาความปลอดภัย งานสงกรานต์ เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานและวัตถุ แห่ธงสังตะขาบ ซึ่งทั้งTK-C1,C2,C3 อยู่ในหมวดหมู่(ค) ในส่วนข้อที่ 5 ทำกิจกรรมต่างๆ แทนพระสงฆ์ TK-C1 ได้เน้นการรับและส่งพระเพื่อปฏิบัติกิจสงฆ์เพื่อความใกล้ชิดกับชาวบ้านละชุมชน ส่วนTK-C2 ให้เหตุผลว่าตั้งโต๊ะหมู่บูชาในงานศาสนพิธีเพื่อสืบสานพิธีสงฆ์รัฐพิธีและพิธีการทั่วไป สุตท้ายTK-C3 เน้นการตั้งโต๊ะหมู่บูชาหน้าศพ เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมศาสนา พิธี(สัมภาษณ์ ทองหล่อ รำไพชรา, 2562) ซึ่งทั้งหมดอยู่ในหมวดหมู่(ข),(ข),(ข)ตามลำดับทั้งหมด

4.การวิเคราะห์ พื้นที่การเข้าใช้สอยอาคาร

4.1 ชาวบ้าน

รูปภาพที่ 5 พื้นที่การเข้าใช้สอยอาคารของชาวบ้าน วัดท้ายเกาะใหญ่

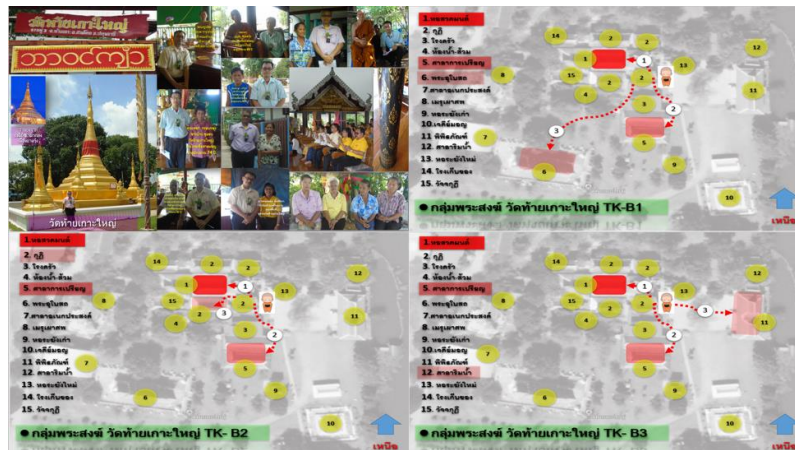
กลุ่มชาวบ้าน (วัดท้ายเกาะใหญ่)	TK A1	TK A2	TK A3	TK A4	ผลคะแนน รายชื่อ
1. ศาลาการเปรียญ	2	2	2	2	8
2. หอสวดมนต์	2	2	2	2	8
3. พระอุโบสถ					0
4. พื้นที่ริมน้ำ					0
5.เจดีย์มอญ		1			1
6.ศาลาสวดศพ					0
7.พิพิธภัณฑ	2				2
8.กุฏิพระ			2	2	4
ผลคะแนนรายบุคคล	6	5	6	6	

คะแนน	
★★★ เข้าทุกวัน	3
★★ เข้าทุกวันพระ(อาทิตย์ละครั้ง)	2
★ เข้า1เดือน-1ปี	1

ตารางที่ 5 การเข้าใช้สอยอาคารกลุ่มชาวบ้านวัดท้ายเกาะใหญ่

สรุปข้อค้นพบการเข้าใช้สอยอาคารของกลุ่มชาวบ้านวัดท้ายเกาะใหญ่ว่า ในข้อ 1 ศาลาการเปรียญ ชาวบ้านA1,A2,A3,A4 จะเข้าพื้นที่ทุกวันพระ(อาทิตย์ละครั้ง) เพราะชาวบ้านA1,A2,A3,A4 เกรงในพระพุทธรูปศาสนามาก และยังเป็นพื้นที่ที่พระสงฆ์แสดงธรรมให้แก่ชาวบ้านและชุมชน และยังเป็นทีประกอบกรกุศลด้วย ซึ่งในข้อนี้อยู่ในลำดับที่ 1 ส่วนข้อ 2 หอสวดมนต์ เป็นสถานที่ที่ชาวบ้านA1,A2,A3,A4 เข้าไปใช้พื้นที่ประมาณช่วงวันพระ(อาทิตย์ละครั้ง) แต่ก็อยู่ในลำดับที่ 2 ของความถี่การเข้าใช้พื้นที่ ส่วนข้อ 8 กุฏิพระ เป็นสถานที่ที่ชาวบ้านA3,A4 เข้าไปใช้พื้นที่ค่อนข้างบ่อยประมาณช่วงวันพระเนื่องจากเข้าไปสนทนาเรื่องการก่อสร้างต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงงานเทศกาลส่วนA1,A2 ไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก ส่วนข้อ 7 พิพิธภัณฑ ชาวบ้านA1 เข้าใช้พื้นที่ทุกวันพระ เพราะมีความสนใจศึกษาของโบราณสถานและโบราณวัตถุ ส่วนA2,A3,A4 ไม่ได้พูดถึงหรือให้สนใจมากนัก

4.2 พระสงฆ์

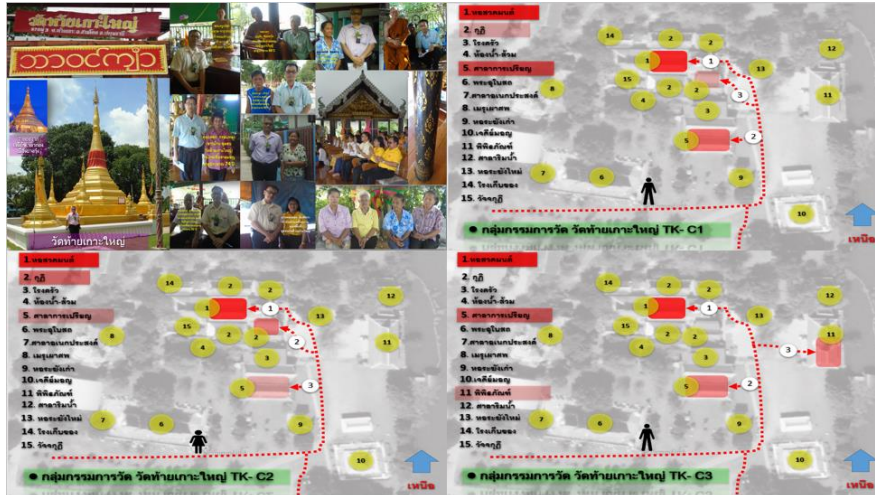
รูปภาพที่ 6 พื้นที่การเข้าใช้สอยอาคารของพระสงฆ์ วัดท้ายเกาะใหญ่

กลุ่มพระสงฆ์ (วัดท้ายเกาะใหญ่)	TK B1	TK B2	TK B3	ผลคะแนน รายชื่อ
1. ศาลาการเปรียญ	2	2	2	6
2. หอสวดมนต์	3	3	3	9
3. พระอุโบสถ	2			2
4. ฟันที่ริมหน้า			3	3
5.เจดีย์มอญ				0
6.กุฏิพระ		3		3
ผลคะแนนรายบุคคล	7	8	8	
	คะแนน			
★★★ เข้าทุกวัน	3			
★★ เข้าทุกวันพระ(อาทิตย์ละครั้ง)	2			
★เข้า1เดือน-1ปี	1			

ตารางที่ 6 การเข้าใช้สอยอาคารกลุ่มพระสงฆ์ วัดท้ายเกาะใหญ่

สรุปข้อค้นพบการเข้าใช้สอยอาคารของกลุ่มพระสงฆ์ วัดท้ายเกาะใหญ่ ซึ่งในข้อ 2 หอสวดมนต์ พระสงฆ์ B1,B2,B3 จะเข้าพื้นที่ที่ต่ำกว่าพื้นที่อื่นๆเป็นลำดับที่1เนื่องจากหอสวดมนต์เป็นสถานที่ทำวัตรเช้าและทำ วัตรเย็นทุกวันการทำวัตรเช้าและทำวัตรเย็น เป็นธรรมเนียมเลียนแบบมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งพระสงฆ์ จะเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อรับฟังโอวาทเป็นกิจวัตรประจำวัน การทำวัตรมีจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งคือเพื่อเข้าเฝ้า พระพุทธเจ้านั่นเอง ส่วนข้อ 1 ศาลาการเปรียญ เป็นสถานที่เพื่อใช้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาซึ่ง พระสงฆ์ B1,B2,B3 ส่วนใหญ่เข้าช่วงวันพระ ซึ่งให้ความถี่ในการเข้าพื้นที่ศาลาการเปรียญเป็นลำดับที่ 2 ส่วน ข้อ 3 พระอุโบสถ พระสงฆ์B1 ให้ความสนใจในการเข้าพื้นที่พระอุโบสถเนื่องจากพื้นที่นี้ถือเป็นอาคารที่สำคัญ ภายในวัดเนื่องจากเป็นสถานที่ที่พระภิกษุสงฆ์ใช้ทำสังฆกรรมตามพระวินัย วันที่พระสงฆ์ลงฟังพระปาฏิโมกข์ ทุกกึ่งเดือน เรียกว่าวันอุโบสถ และพระสงฆ์มีการใช้พื้นที่ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเช่นการสวดในวัน โทณ(ปลงผม)ก่อนวันพระ1วัน,งานบวช , งานสงกรานต์ เป็นต้น แต่ B2,B3 ไม่ได้พูดถึงเลย ในส่วนข้อ 6 กุฏิพระ พระสงฆ์B2 ให้ความสำคัญในการใช้พื้นที่รูปเดียว เนื่องจากเป็นพระมาจากพื้นที่อื่น ในส่วนข้อ 4 ศาลาริมน้ำ พระสงฆ์B3 ให้ความสำคัญในการใช้พื้นที่รูปเดียวเนื่องจากมีหน้าที่ในการดูแลพื้นที่หน้าวัดจึงทำให้ไปบริเวณ ศาลาริมน้ำ ทุกวันเช่น รดน้ำต้นไม้เช้าและเย็น เป็นต้น

4.3 กรรมกรวัด

รูปภาพที่ 7 พื้นที่การเข้าใช้สอยอาคารของกรรมกรวัด วัดท้ายเกาะใหญ่

กลุ่มกรรมกรวัด (วัดท้ายเกาะใหญ่)	TK C1	TK C2	TK C3	ผลคะแนน รายชื่อ
1. ศาลาการเปรียญ	2	2	2	6
2. หอสวดมนต์	2	3	2	7
3. พระอุโบสถ				0
4. พื้นที่ริมน้ำ				0
5. ทิวทัศน์			2	2
6. กุฏิพระ	2	3		5
ผลคะแนนรายบุคคล	6	8	6	
คะแนน				
★★★ เข้าทุกวัน	3			
★★ เข้าทุกวันพระ(อาทิตย์ละครั้ง)	2			
★ เข้าเดือน-1ปี	1			

ตารางที่ 7 การเข้าใช้สอยอาคารกลุ่มกรรมกรวัด วัดท้ายเกาะใหญ่

สรุปข้อค้นพบการเข้าใช้สอยอาคารของกลุ่มกรรมกรวัด วัดท้ายเกาะใหญ่ สรุปข้อค้นพบการเข้าใช้สอยอาคารของกลุ่มกรรมกรวัด วัดท้ายเกาะใหญ่ ในข้อ 2 หอสวดมนต์ กรรมกรวัดC1,C2,C3 จะเข้าพื้นที่ที่มากกว่าพื้นที่อื่นๆ โดยจะเข้าพื้นที่ทุกวันพระ เป็นลำดับที่ 1 เนื่องจากหอสวดมนต์เป็นสถานที่ที่มีพระพุทธรูปหยกขาว ชาวบ้านเรียกกันว่า "หลวงพ่อขาว" เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย สร้างจากหยกสีขาว แกะสลักศิลปกรรมแบบมอญ เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบ้านเป็นอย่างมาก ในข้อ 1 ศาลาการเปรียญ กรรมกรวัดC1,C3 เข้าพื้นที่นี้ในการทำกิจกรรมช่วงวันพระ ส่วนC2 ไม่ได้ให้ความสนใจหรือพูดถึงมากนัก ส่วนในข้อ 4 ทิวทัศน์ กรรมกรวัดC3, ให้ความสนใจเพียงคนเดียวเนื่องจากมีความสนใจทางด้าน การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมสูง ส่วนกรรมกรวัดA1,A2,ไม่ได้ให้ความสนใจมากนักซึ่งไม่ได้พูดถึงในส่วนข้อ 6

กฤติพระ กรรมการวัด C1,C2, ให้ความสนใจเข้าพื้นที่ในช่วงวันพระเนื่องจากต้องเข้ามาคุยกับทางพระสงฆ์ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดงานเทศกาลต่างๆส่วนกรรมการวัดC3,ไม่ได้ให้ความสนใจมากนักหรือพูดถึงมากนัก

อภิปรายผลและสรุป

ผู้วิจัยขอแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ (1) ประเด็นด้านบทบาท ประกอบไปด้วย บทบาทชาวบ้าน, บทบาทวัด, บทบาทพระสงฆ์, บทบาทกรรมการวัด (2) ประเด็นด้านพื้นที่การเข้าใช้สอยอาคาร ประกอบไปด้วยการเข้าใช้พื้นที่ของชาวบ้าน การเข้าใช้พื้นที่ของพระสงฆ์ และการเข้าใช้พื้นที่ของกรรมการวัด ซึ่งทั้ง 2 ประเด็นนี้ มีความเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์คือ(1) เพื่อศึกษาบทบาทของวัดท้ายเกาะใหญ่ต่อวิถีชีวิตชุมชนไทย-มอญ บ้านท้ายเกาะใหญ่ ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี (2) เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชนไทย-มอญ (บ้านท้ายเกาะใหญ่) ในการอนุรักษ์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปโดยมีปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของวัดท้ายเกาะใหญ่ต่อวิถีชีวิตชุมชนไทย-มอญ บ้านท้ายเกาะใหญ่ ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประเด็นด้านบทบาท

1.1 บทบาทของชาวบ้านและกรรมการวัด มีปัจจัยสำคัญที่ชาวบ้านและกรรมการวัดให้ความสำคัญต่อบทบาทรวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชนไทย-มอญ ในการอนุรักษ์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป โดยมีผลปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

1) การจัดการศาสนสมบัติของวัด ชาวบ้านและกรรมการวัดให้ความสำคัญกับการจัดการศาสนสมบัติของวัดมาก อันเนื่องมาจากพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวพันฝังรากลึกอย่างแนบแน่นในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของ สังคมไทย-มอญมาอย่างยาวนาน (จวน เครือวิชฌยาจารย์, 2548) และเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย-มอญด้านต่าง ๆ เช่น ด้านภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม จิตรกรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เป็นต้น ชาวบ้านและกรรมการวัดหลายคนกล่าวว่า วัดเป็นส่วนหนึ่งของชาวบ้านและชุมชนเพราะเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวบ้านและชุมชน บางครั้งการรักษา มรดกทางวัฒนธรรมด้านศาสนสมบัติไว้ให้ยืนยาว สิ่งสำคัญก็คือการบูรณปฏิสังขรณ์ บำรุงรักษา และการซ่อมแซมอาคารภายในวัด ซึ่งชาวบ้านและกรรมการวัดให้ความสำคัญอย่างมาก

2) การช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด ชาวบ้านและกรรมการวัดให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ภายในวัดมากเนื่องจากกิจกรรมต่างๆภายในวัดทำให้ชาวบ้านมีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาและความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นมอญเช่นประเพณีวันสงกรานต์(ภาษามอญเรียกว่า กะตะ๊ะ ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวมอญ) ซึ่งในกิจกรรมสงกรานต์จะสอดแทรกความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของชาวมอญไว้มากที่สุดเช่น (1)การแห่ทางหงส์ ธงตะขาบ (แห่สะตะโน) โดยจะแห่ทางหงส์รอบเจดีย์มอญ 3 รอบก่อนจะชักขึ้นสู่ยอดเสาเพื่อบูชาพระพุทธเจ้า (2)ธรรมเนียมการทำบุญอัฐิบรรพบุรุษ ชาวมอญเรียกว่า

แจ้ชอยจืด คือการทำพิธีบังสุกุลให้กับญาติมิตรและบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว (3)การแต่งกายชุดมอญไปวัด (4)การทำข้าวแช่ไปวัด (5)การสวดมนต์ภาษามอญ (6)การสรงน้ำพระมอญยังรักษาธรรมเนียมเก่าแก่แบบมอญไว้หลายอย่าง นับตั้งแต่การสรงน้ำพระแบบราง ที่พระภิกษุจะเข้าไปสรงน้ำจริงๆ ภายในบริเวณลัษตาที่จัดไว้ ญาติโยมจะเทน้ำผสมเครื่องหอมและดอกไม้ลงไปใว้ในรางหลังจากได้ยินเสียง "จ้อ (เท)" เป็นต้น

3) การทำกิจกรรมต่างๆ แทนพระสงฆ์ ชาวบ้านและกรรมการวัดให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมต่างๆ แทนพระสงฆ์เพราะวิถีของชาวไทยมอญต้องการทำบุญเพื่อไปสู่ภพที่ดีเพื่อเป็นการบูชาพระพุทธเจ้าเช่น กิจกรรมจัดอาสาสมัครในงานสวดพระอภิธรรมการทำหน้าที่รับ-จ่ายเงินแทนพระ การจัดเตรียมอาหารให้พระสงฆ์ การปฏิบัติงานศาสนพิธีช่วงวันพระ เป็นต้น

1.2 บทบาทของวัด มีปัจจัยสำคัญที่สถานที่วัดให้ความสำคัญกับบทบาทรวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชนไทย-มอญ ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป โดยมีผลปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

1) เป็นสถานที่จัดงานเทศกาล วัดเจดีย์ทองมีความสำคัญเป็นสถานที่จัดงานเทศกาลในการทำกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและกิจกรรมของชาวบ้าน วัดมีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านใกล้ชิดกันและทำให้เกิดบริบทของการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมของชาวบ้านวัดท้ายเกาะใหญ่เช่น (1) การอนุรักษ์ประเพณีทางพระพุทธศาสนา (2) ประเพณีสงกรานต์ (3) การปฏิสังขรณ์ สร้าง ต่อเติม อาคารสถานที่ เป็นต้น

2) เป็นศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม วัดท้ายเกาะใหญ่มีความสำคัญในการเป็นศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม เนื่องวัดท้ายเกาะใหญ่ถือเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ ย่อมมีสิ่งทีควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้รุ่นต่อๆ ไปได้ศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์ของตนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น วัตถุโบราณ เจดีย์มอญ ไบลานมอญ เป็นต้น

3) เป็นที่ประกอบพิธีกรรม วัดท้ายเกาะใหญ่มีความสำคัญโดยเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมต่างๆของชาวบ้าน ทำให้วัดและชาวบ้านมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันเช่น งานบวช งานแต่งงาน งานเผาศพ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันมาฆบูชา เป็นต้น

1.3 บทบาทของพระสงฆ์ ปัจจัยสำคัญที่พระสงฆ์วัดท้ายเกาะใหญ่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้ความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชนไทย-มอญ ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป โดยมีผลปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

1) บทบาทด้านการอบรมทางจริยธรรม นับจากอดีตจนถึงปัจจุบันพระสงฆ์วัดท้ายเกาะใหญ่ได้มีส่วนสำคัญกับชาวบ้าน (บ้านท้ายเกาะใหญ่) มาโดยตลอด และยังทำหน้าที่สืบทอดอายุพระพุทธศาสนารวมถึงให้ชาวบ้านถือศีล5, 8 ในวันพระ ทำให้ข้อนี้มีความเชื่อมโยงในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

2) **บทบาทด้านการเผยแผ่ธรรม** ในข้อนี้บทบาทของพระสงฆ์วัดท้ายเกาะใหญ่ทำหน้าที่ในภาคเทศน์ แสดงธรรม ปาฐกถาธรรม เป็นหน้าที่ในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป รวมถึงหน้าที่โดยตรงเช่นการทำวัตรสวดมนต์เช้าเย็นของพระสงฆ์

3) **บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ** ในข้อนี้บทบาทของพระสงฆ์วัดท้ายเกาะใหญ่ทำหน้าที่ในการพัฒนาจิตใจตนเองกับของชาวบ้านโดยการนั่งสมาธิ เจริญวิปัสสนา วิปัสสนากรรมฐาน เป็นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปได้

4) **บทบาทด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม** ในข้อนี้บทบาทของพระสงฆ์วัดท้ายเกาะใหญ่ทำหน้าที่ในการสงวนรักษาโบราณมอญ (ซึ่งในสมัยก่อน พระสงฆ์วัดท้ายเกาะใหญ่นิยมเขียนหนังสือบนใบลาน) เจดีย์มอญ การปฏิสังขรณ์เจดีย์มอญ อาคารต่างๆ

2. ประเด็นด้านพื้นที่การเข้าใช้สอยอาคาร

2.1 **กลุ่มชาวบ้าน** จากการศึกษาพบว่า กลุ่มชาวบ้านเข้าใช้พื้นที่ ศาลาการเปรียญเป็นอันดับแรก เนื่องจากมีพิธีกรรมและกิจกรรมที่ชาวบ้านเข้ามาเกี่ยวข้องกับเช่นการทำบุญวันพระซึ่งเป็นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา รองลงมาไปที่หอสวดมนต์เพราะมีพระพุทธรูปหยกขาวที่ต้องไปกราบไหว้

2.2 **กลุ่มพระสงฆ์** จากการศึกษาพบว่า กลุ่มพระสงฆ์เข้าใช้สอยอาคารหอสวดมนต์มากที่สุด อันเนื่องมาจากการทำวัตรเช้าและทำวัตรเย็นเป็นธรรมเนียมเลียนแบบมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งพระสงฆ์จะเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อรับฟังโอวาทเป็นกิจวัตรประจำวัน การทำวัตรมีจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งคือเพื่อเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้านั่นเอง ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมโยงในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของพระสงฆ์ รองลงมาที่ ศาลาการเปรียญ พื้นที่ริมน้ำและกุฏิพระ ตามลำดับ

2.3 **กลุ่มกรรมการวัด** จากการศึกษาพบว่า กลุ่มกรรมการวัดเข้าใช้สอยอาคารหอสวดมนต์ มากที่สุด เนื่องจากมีพระพุทธรูปหยกขาวที่เคารพและต้องไปกราบไหว้ รองลงมาที่อาคารศาลาการเปรียญ เนื่องจากมีกิจกรรมต่างๆที่กรรมการวัดต้องคอยดูแล เช่นกิจกรรมวันพระซึ่งจะมีทุกอาทิตย์ เดือนละ 4 ครั้ง ตามด้วย กุฏิพระ พิพิธภัณฑสถาน ตามลำดับ ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมโยงในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของกรรมการวัด เพราะเป็นการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน จึงสรุปได้ว่า กิจกรรมต่างๆที่เกิดจากศาสนพิธีทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างวัด พระ ชาวบ้าน กรรมการวัด สู่การอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมทั้งจับต้องได้และจับต้องไม่ได้

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนมอญอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการดำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของมอญแต่ละชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันไปตามสภาพภูมิประเทศ

นอกจากนี้อาจมีการเปรียบเทียบแนวทางการดำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมระหว่างชนชาติมอญ เพื่อศึกษา จุดร่วม และจุดต่างของแนวทางในการดำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมมอญต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤติน จันท์สนธิมา. (2557). *การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จวน เครือวิชาญอาจารย์. (2548). *ประเพณีมอญที่สำคัญ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ฉัตรชัย ไชโยธา. (2549). *บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนา: กรณีศึกษาหลวงปู่เครื่อง สุภทฺโท วัดสระกำแพงใหญ่ อำเภอกุฑมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- นิตยา กนกมงคล. (2548). *มองชีวิตคนปทุม จากโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ*. กรุงเทพฯ: พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- พระมหาภุชญา นันทเพรช. (2540). *ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระมหาทนต์ชัย บุรณพิสุทธิ. (2545). *บทบาทของวัดกับชุมชนเมือง ในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาปิระพงษ์ พยัคกาฬ. (2549). *ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดการ การเทศน์มหาชาติของ ล้วนนา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิชิต คำพลงาม. (2549). *พระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วศินา จันทรศิริ. (2549). *พลิกตำนานอาหารพื้นบ้าน ไทย-มอญ*. กรุงเทพฯ: บริษัท สุพีเรียร์นิตติ้งเฮาส์ จำกัด.
- แสวง อุดมศรี. (2533). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สัมภาษณ์ ฉนวน พวงกาหลง. (25 ตุลาคม 2562). กรรมการวัด วัดท้ายเกาะใหญ่ อำเภอสามโคก จังหวัด ปทุมธานี.
- สัมภาษณ์ ณรงค์ เตมีศิลป์. (25 ตุลาคม 2562). ชาวบ้านชุมชนมอญวัดท้ายเกาะใหญ่ อำเภอสามโคก จังหวัด ปทุมธานี.
- สัมภาษณ์ ทองคำ พลอยแมง. (25 ตุลาคม 2562). ชาวบ้านชุมชนมอญวัดท้ายเกาะใหญ่ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี.

สัมภาษณ์ ทองหล่อ รำไพชรา. (25 ตุลาคม 2562). กรรมการวัด วัดท้ายเกาะใหญ่ อำเภอสามโคก จังหวัด
ปทุมธานี.

สัมภาษณ์ พยอม สุวรรณทรัพย์. (25 ตุลาคม 2562). กรรมการวัด วัดท้ายเกาะใหญ่ อำเภอสามโคก จังหวัด
ปทุมธานี.

สัมภาษณ์ พระครูบาดุสิต ชุตินธโร. (25 ตุลาคม 2562). พระสงฆ์ วัดท้ายเกาะใหญ่ อำเภอสามโคก จังหวัด
ปทุมธานี.

สัมภาษณ์ พระครูบาทอง อโศโก. (25 ตุลาคม 2562) พระสงฆ์ วัดท้ายเกาะใหญ่ อำเภอสามโคก จังหวัด
ปทุมธานี.

สัมภาษณ์ พระครูปลัดประมวล จารุวรรณโน. (25 ตุลาคม 2562). พระสงฆ์ วัดท้ายเกาะใหญ่ อำเภอสามโคก
จังหวัดปทุมธานี.

สัมภาษณ์ อภิชาติ สุวรรณทรัพย์. (25 ตุลาคม 2562). ชาวบ้านชุมชนมอญวัดท้ายเกาะใหญ่ อำเภอสามโคก
จังหวัดปทุมธานี.

สัมภาษณ์ อุษา บัตนิล. (2562, 25 ตุลาคม 2562). ชาวบ้านชุมชนมอญวัดท้ายเกาะใหญ่ อำเภอสามโคก
จังหวัดปทุมธานี.